

dictionary compiling. The article reports the certain requirements needs to be followed by lexicographers in the process of translation equivalent selection.

Methods. The main research methods are systematic, contrastive and comparative study of dental terminology; it was used descriptive method and empirical method to determine the main meanings of up-to-date dental terms.

Originality. This study is an attempt to make a contribution to dental terms ordering, and to contemporary Ukrainian terminography overall. The urgency of the issue is attributable to the fact that explanatory multilingual terminological dictionary creation will be important as long as science and technology develops.

Conclusion. The author developed the most important requirements needs to be followed in the process of the abovementioned dictionary compiling. Moreover, it was highlighted proper recommendations concerning translation equivalent selection and dictionary creation. The most valuable result of this research will be the author's publishing of the multilingual explanatory dictionary of dental terms.

This article is of interest to linguists, lexicographers and terminologists, and to everybody who explores scientific medical and dental terminology and nomenclature.

Key words: dictionary entry; micro- and macrostructure of dictionary; multilingual explanatory dictionary; dental terminology; lexicographical parameters; dictionary entry zones; definition.

Надійшла до редакції 29.01.2016

Прийнято до друку 14.03.2016

УДК 811.161.2'373:070

КАЛУЖИНСЬКА Юлія Володимирівна,
аспірантка кафедри документознавства ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія
Сковороди»
e-mail: d.yulya.w@yandex.ua

РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСЕМ ІЗ ПЕРЕНОСНИМ ЗНАЧЕННЯМ ДЛЯ НОМІНУВАННЯ НЕГАТИВНИХ ДІЙ І ПРОЦЕСІВ (НА МАТЕРІАЛІ МОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ)

У статті проаналізовано лексеми з переносним значенням для номінування негативних дій і процесів на матеріалі мови української сучасної періодики.

З'ясовано, що автори публікацій, аби увиразнити тексти й привернути увагу читачів, вдаються до різних засобів, надаючи мові газетної періодики емоційно-експресивного забарвлення. На початку ХХІ ст. автори мас-медійних матеріалів періодики різних регіонів та різних форм власності України активно використовують слова з переносними значеннями. Одним із найвиразніших засобів творення публіцистичного тексту є лексеми, вжиті в переносному значенні. Простежено тенденції розвитку мови сучасної української періодики з огляду на нестійку суспільно-політичну ситуацію в країні. Під впливом позамовних чинників у мові засобів масової інформації набуло активності використання слів із переносним значенням для позначення негативних процесів, що відбуваються в політичному житті країни, зокрема на шпальтах газет активно розвивають тему стосунків України з Росією. У зв'язку з напруженою ситуацією в суспільстві в публікаціях на соціальну та економічну тематику зростає кількість вживання негативних дієслів із переносним значенням. Вони характеризують та описують настрої людей, події, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

З'ясовано, що в мові сучасних друкованих засобів масової інформації лексеми з переносним негативним значенням надають мас-медійним текстам емоційно-експресивного забарвлення. Вони функціонують як із відомими переносними значеннями, так і з новими, не зафіксованими в словниках. Слова з переносним значенням переважають у текстах на суспільно-політичну, економічну та військову тематику.

Ключові слова: мова засобів масової інформації, негативна оцінка, емоційно-експресивне забарвлення, лексеми з переносним значенням, позамовні чинники, стилістична роль.

Постановка проблеми. Мова засобів масової інформації є найактивнішим джерелом лексико-семантичних процесів сучасної української мови. Основними рисами газетної мови є економія та відбір мовних засобів, стислість викладу, інформативне навантаження і водночас засоби емоційно-експресивного забарвлення.

У мові сучасної української періодики активно використовують терміни з різних галузей знань із переносним значенням для характеристики реалій суспільно-політичного життя в Україні [1], останнім часом простежуємо подальший розвиток цієї тенденції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості газетної мови розглядали відомі дослідники, зокрема: А. М. Васильєва [2], Н. С. Голікова [3], М. А. Жовтобрюх [4], Н. В. Линник [5], Л. Т. Масенко [6], О. Д. Пономарів [7], М. І. Навальна [1], О. А. Сербенська [8] та інші.

Використання слів у переносних значеннях з метою створення яскравого образу, вираження оцінки, емоційного ставлення до предмета мовлення покликане з метою вплинути на адресата. Журналістський текст, окрім власне інформаційної функції, має на меті впливати на ті чи ті аспекти сприймання адресата комунікації, на його емоційну та інтелектуальну сфери, спонукати до певної діяльності [9]. Лексеми, вжиті в переносному значенні, є одним із найвиразніших засобів творення публіцистичного тексту.

Мета статті. У зв'язку із лібералізацією та демократизацією суспільства газетні тексти стають дедалі “розкутими”. Автори статей часто послуговуються словами з переносним значенням для створення певних оцінних суджень. За мету ставимо проаналізувати використання слів із переносним значенням у мові друкованих мас-медіа, здійснити їхню класифікацію за сферами використання та визначити їхню стилістичну роль у публіцистичному тексті.

Виклад основного матеріалу. З огляду на нестійку суспільно-політичну ситуацію в країні, у мові засобів масової інформації спостерігаємо активізацію використання слів з переносним значенням для позначення негативних процесів, що відбуваються в політичному житті країни (*прибирати* “порядкуючи в якому-небудь приміщенні, надавати йому охайного вигляду; *перен.* Опоряджати, обладнувати що-небудь” [10, т. VII, с. 554]; *рупор* “труба у вигляді зрізаного конуса або піраміди для посилення звуку; *перен., книжн.* виразник чийхось ідей, думок, почуттів і т. ін.” [10, т. VIII, с. 910]; *розхитувати* “хитаючи, змушувати неміцно триматися в чому-небудь, виривати, висмикувати щось і т. ін; призводити до розладу, занепаду (лад, підвалини і т. ін.); *перен.* Робити нестійким, несталим, змінювати (погляди, уявлення і т. ін.” [10, т. VIII, с. 850]; *вибілювати* “білити всі предмети або всю поверхню чого-небудь розчином крейди, вапна і т. ін; *перен.* Виправдовувати, приховуючи провину” [10, т. I, с. 352]; *туз* “гральна карта з одним очком, зображенням посередині, яка в більшості карточних ігор вважається старшою в масті; *перен., розм.* Поважна, впливова особа в якомусь колі людей, у якій-небудь сфері діяльності” [10, т. X, с. 314]; *лещата* “слюсарний прилад, яким затискують оброблюваний предмет; *перен.* Про те, що стискає, обмежує, позбавляє вільних рухів, дій і т. ін.” [10, т. IV, с. 481]; *заморожувати* “сильно охолоджуючи, доводити до замерзання; *перен.* Спиняти розвиток, вияв чого-небудь” [10, т. III, с. 220]; *розбавляти* “додаючи в який-небудь розчин воду або іншу рідину, зменшувати його насиченість; *перен.* Порушувати цілість, однорідність чого-небудь додаванням якихось елементів іншого плану” [10, т. VIII, с. 601]; *п'явка* “прісноводна тварина типу кільчастих червів, більшість видів якої живиться кров'ю тварин, до тіла яких вона присмоктується; *перен.* Жорстокий експлуататор; кровопивця [10, т. VIII, с. 416]. Пор.: “Але дехто з недругів України вже стверджує, що Калашникова “**прибрала**” теперішня влада, опонентом якої він був” (“Високий замок”, 16.04.2015); “Вовк: У кожній загибелі “**рупорів**” ПР [Партії регіонів] може бути економічна складова” (“Українська правда”, 19.04.2015); “Історія вийшла настільки переконливою, що, незважаючи на марні потуги інформаційно “**розхитати**” уряд, все закінчилось повним “**тишком**” (“Народна воля”, 17.04.2015); “...за допомогою своїх лобістів Шуфрич організовує заходи, на яких запрошує євродепутатів та західних

експертів, щоб *відбілити* свою репутацію” (“День”, 25.03.2015); “От читаймо уривок з його поеми “Сон” – хіба це не про наших “*тузів*” у Верховній Раді...” (“Вільна Україна”, 14.03.2015); “Ніхто особливо й не приховував, що бюджетний аврал – це спроба позбутися “*лещат*”, у які затиснутий уряд” (“Сільські вісті”, 30.12.2014); “Україна “заморозила” свої газові проблеми до весни 2015 року... (заг.) (“Україна молода”, 05.11.2014); “Кабмін “розбавить” 9 новорічних вихідних двома робочими днями” (заг.) (“День”, 12.11.2014); “...олігархічні *п’явки* в 2015 році залишили державу без прибутків...” (“Сільські вісті”, 30.01.2015).

Лексеми з переносним значенням негативно характеризують можновладців, олігархів, а також суспільно-політичні процеси, які відбуваються в країні.

Аби зробити газетну статтю емоційнішою, виразнішою, привернути увагу читача, автори часто вдаються до вживання слів у переносному значенні, які у відповідному контексті набувають нових значень, не зафіксованих у лексикографічних джерелах (*гвинтик* “стрижень, що має спіральну різьбу на зовнішній поверхні; *перен.* Взагалі невеличка деталь у чому-небудь” [10, т. II, с. 44]; *роздягати* “знімати, скидати з кого-небудь одяг; *перен.* Розкривати справжню суть кого-небудь” [10, т. VIII, с. 674], напр.: “...владу на низовому рівні, особливо суддівську, наразі представляють люди, які є “*гвинтиками*” системи Януковича” (“Україна молода”, 05.02.2015); “*Роздягання*” міністерських зарплат до окладів без надбавок і премій було лише прелюдією до урядового обрізання” (“Високий замок”, 15.01.2015).

Варто зауважити, що, попри наявність у словнику переносного значення поданих лексем, у відповідному контексті вони набувають цілком іншого семантичного вияву. Так, лексему *гвинтик* у тематиці владних структур потрактовано як “чиновники нижчого рівня, підпорядковані комусь”. Що ж стосується лексичної одиниці *роздягати*, то в темі про міністерські зарплати фіксуємо значення “зменшення кількості коштів для високопосадовців”.

Оскільки газетні тексти мають на меті не просто донести інформацію до читача, а викликати в нього певну реакцію, то використання слів із переносним негативним значенням є важливим стилістичним прийомом. Особливої уваги заслуговують слова, що не мають переносного значення в словнику (*ляльковод* “артист, який керує ляльками у ляльковому театрі” [10, т. IV, с. 579]; *людоїдство* “споживання людського м’яса деякими племенами, які перебували на первісній стадії розвитку” [10, т. IV, с. 569]; *благословення* “згода, дозвіл, схвалення” [10, т. I, с. 194], пор.: “Чи варто недооцінювати роль і можливості у новій Верховній Раді “Опозиційного блоку” з його кремлівськими “*ляльководами*” (“Високий замок”, 29.10.2014); “Оскільки бюджет ще не прийнятий, можливо, не слід детально коментувати цей прояв витонченого політико-економічного *людоїдства* в державних масштабах” (“Вільна Україна”, 19.12.2015); “Тіньовий, чорний, спекулятивний курс – можна назвати як завгодно, суть не зміниться – утворили комерційні банки з “*благословення*” НБУ” (“Високий замок”, 15.01.2015).

Для того щоб підкреслити продажність та ненаситність влади, автори статей вживають лексеми з новим значенням, не зафіксованим у словниках, напр.: *ляльковод* “той, хто маніпулює кимось задля своїх інтересів”, *людоїдство* “ненаситність стосовно простих людей”.

Книжна лексема *благословення* підкреслює іронічність дій Національного банку України. У цьому разі вона набуває значення “дозвіл на якусь діяльність, сприяння чомусь”.

У текстах про экс-регіонала Михайла Єфремова спостерігаємо використання лексеми *букет*. Першочергово має значення “пучок зірваних або зрізаних і складених до купи квітів” [10, т. I, с. 252]. Але стосовно діяльності колишнього депутата можна потрактувати як: “зібрання усіх кримінальних та протиправних вчинків”, напр.: “Кримінальний “*букет*” для Єфремова” (заг.) (“Україна молода”, 20.02.2015).

На початку XXI ст. у мові газет неабияку критику спрямовано на депутатів, дії яких часто є непослідовними, несправедливими або ж нелогічними. З метою підкреслення

негативного ставлення до них журналісти використовують лексеми *оберіг* “амулет, талісман” [1, 802]; *поводир* “той, хто водить кого-небудь (перев. сліпого), указує комусь дорогу” [10, т. VI, с. 687], *кроїти* “розтинати тканину, шкіру тощо на частини відповідної форми та розміру для пошиття з них одягу, взуття тощо” [10, т. IV, с. 362], які набувають нового значення: “право на політичну недоторканість”, “хтось із політичної сили, хто вказує іншим, як діяти” та “розподіляти певні матеріальні статки між окремою групою осіб відповідно, пор.: “Проблема позбавлення депутатів і суддів їхнього головного *“оберегу”* – недоторканості, яка вже стала синонімом чиновницького свавілля, має багаторічну історію” (“Сільські вісті”, 06.02.2015); “Наскільки вірним шляхом ведуть її політичні *поводирі*” (“Високий замок”, 08.01.2015); “...казнописці *кроїли* бюджет” (“Високий замок”, 15.01.2015).

Окрім негативних процесів внутрішньої політики країни, на шпальтах газет активно розвивають тему стосунків України з Росією. Оскільки наша держава перебуває в стані війни із сусідньою державою, то статті переважно мають негативну оцінку, а отже, і слова, вжиті в переносному значенні для позначення тих чи тих дій, станів та явищ, мають чітке негативне маркування (*підрив* “дія на значення підривати”, *підривати* “руйнувати, знищувати або подрібнювати за допомогою вибуху; *перен.* Діями, вчинками і т. ін. шкодити чому-небудь, послаблювати щось” [10, т. VI, с. 490]; *оголювати* “знімати одяг, покриття з якоїсь частини тіла; робити голим; *перен.* Розкривати суть чого-небудь, чиєсь єство” [10, т. V, с. 619]. Напр.: “Кремль задіє всі заходи для *підриву* України” (заг.) (“Українська правда”, 24.02.2015); “Убивство Немцова *оголило* конфлікт в Кремлі”. (заг.) (“Українська правда”, 12.03.2015).

У газетних текстах чільне місце посідає вживання слів із переносним значенням, зафіксованих у словниках тільки з прямим значенням (*дієта* “певний режим харчування здорової або хворої людини” [10, т. II, с. 301]; *підкачати* “качати, накачувати потроху або додатково (повітря, воду і т. ін.); не виконати яких-небудь зобов’язань, не виправдати чийогось довір’я, чийхось сподівань [10, т. VI, с. 433]; *карати* “завдавати кари, накладати кару, покарання за що-небудь; завдавати мук, тортур; мучити” [10, т. IV, с. 101]; *тестувати* “провести (проводити дослідження за допомогою тестів” [11, ст. 1447]; *досягнення* “позитивний результат роботи; успіх” [10, т. II, с. 391]). Пор.: “Кремлівська *“дієта”* (заг.) (про голодування Надії Савченко) (“Україна молода”, 13.03.2015); “Тим часом “Газпром” продовжує *“карати”* Польщу, яка не відмовилась продавати “блакитне паливо” ворожій для Москви Україні” (“Україна молода”, 05.11.2014); “Є думка, що такими діями Росія *“тестує”* альянс, його здатність реагувати на подібні випадки і готовність терпіти дії Росії” (“Українська правда”, 11.11.2014); “Російський опозиціонер Борис Немцов порахував, якими багатомільярдними збитками обійдеться Росії *“досягнення”* Путіна” (“Високий замок”, 12.11.2014); “Ось тільки інтернет, за його словами, трохи *“підкачав”* (“Сегодня”, 04.05.2015).

Лексема *досягнення* хоч і має значення “позитивний результат роботи; успіх”, та вживання її в лапках вказує на переносне значення слова з негативним відтінком – “здобутки, які не принесуть користі”. Дієслово *карати* потрактовано як “ставитися нечесно, непрозоро; перешкоджати в чомусь”. Щодо лексеми *тестувати*, то у випадку, коли мова йде про дії Росії стосовно спостерігачів від НАТО, вбачаємо значення “випробовувати когось”.

Лексему *дієта* в тексті про дії Росії щодо української полонянки Н. Савченко можна трактувати як “навмисна відмова від їжі на знак протесту”, а вживання лексеми *підкачати* у відповідних журналістських текстах набуває нового значення: “не виправдати надій”.

У зв’язку з напруженою ситуацією в суспільстві зросла кількість вживання негативних дієслів із переносним значенням і на соціальну тематику. Вони характеризують та описують настрої людей, події, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності суспільства (*пролазити* “плазом або майже притискаючись до поверхні всім тілом, залізати куди-небудь через вузький отвір, щілину, шпарку, просуватися вперед крізь щось, поміж чимсь і т. ін; *перен.* Просочуватися, проникати куди-небудь” [10, т. VII, с. 211]; *погоріти* “згоріти від

вогню, жару; *перен., розм.* Зазнати невдачі в якій-небудь справі” [10, т. VI, с. 720]; *з’їдати* “споживати яку-небудь їжу, не залишаючи нічого; *перен.* Повністю знищувати що-небудь” [10, т. III, с. 581]; *протихати* “поштовхами, перемагаючи опір або долаючи перешкоди, просувати кого-, що-небудь кудись; проштовхувати; *перен.* Сприяти кому-небудь у розв’язанні певної справи, давати чомусь рух, пришвидшувати здійснення чогось” [10, т. VIII, с. 254]; *врізувати* “ріжучи, відокремлювати частину від цілого; *перен.* Зменшувати, скорочувати обсяг, кількість чого-небудь” [10, т. X, с. 478]; *нагрівати* “віддаючи своє тепло, робити що-небудь гарячим або теплим; *перен., розм.* Хитрістю, обдурюванням і т. ін. завдавати збитків кому-небудь” [10, т. V, с. 57]; *з’їдати* “споживати яку-небудь їжу, не залишаючи нічого; *перен.* Повністю знищувати що-небудь” [10, т. III, с. 581]; *поховати* “закопати в землю (померлого); здійснити похоронний обряд; погребти; *перен.* Забути що-небудь, пустити в непам’ять” [10, т. VII, с. 45]. “*На Одещині на хабарі “погоріли” двоє суддів*” (заг.) (“Голос України”, 02.05.2015); “*Харчі “з’їдають” майже 60 відсотків родинного бюджету*” (заг.) (“Голос України”, 05.05.2015); “*В Одесі море “з’їло” частину безкоштовного пляжу*” (заг.) (“Сьогодні”, 14.04.2015); “*Додатковий підрізок “з’їсть” заслужену пенсію*” (заг.) (“Голос України”, 17.03.2015); “*Перевізники “пропишають” новий тариф – 4 гривні – у Кабміні і міській раді*” (заг.) (“Високий замок”, 07.05.2015); “*Про “врізані” пенсії і будівельну амністію*” (заг.) (“Вільне життя”, 11.06.2015); “*Як нас “нагрівають” на гарячій воді*” (заг.) (“Високий замок”, 17.04.2015); “*ЗМІ “поховали” кібер-окуляри*” (заг.) (“Дзеркало тижня”, 28.11.2014).

Без уваги журналістів не залишається й економічна сфера життя українців. Особливий критиці піддано процеси, пов’язані з грішми та зростанням цін (*пожирати* “поїдати що-небудь із жадібністю, без остачі (про тварин); *перен.* Знищувати, спалюючи, поглинаючи і т. ін. кого-, що-небудь” [10, т. VI, с. 775]; *зашморг* “петля з мотузки, шнура і т. ін., зроблена таким способом, що затягується; *перен.* те, що тримає кого-небудь у якійсь залежності (матеріальній, духовній)” [10, т. III, с. 416]; *діра* “щілина, отвір у чому-небудь; *перен., зневажл.* Про все відстале, запущене в економічному і культурному відношенні” [10, т. II, с. 307]. Напр.: “*Експерти: Протиснувши закон у своїх інтересах, “Нафтогаз” і далі “пожиратиме” все здорове, що є на ринку*” (“День”, 19.02.2015); “*Схоже, із боргового зашморгу ми виберемось нескоро*” (“Сільські вісті”, 06.02.2015); “*Дірку” в бюджеті спричинили також підприємства видобувної та паливної сфери*” (“Україна молода”, 11.03.2015).

Висновки. Отже, у мові сучасних друкованих засобів масової інформації активно функціонують слова з переносним значенням, що мають негативне забарвлення. Такі лексичні одиниці надають мові сучасної української періодики емоційно-експресивної конотації й переважають у текстах на суспільно-політичну та економічну тематику. Нерідко аналізовані лексеми фіксуємо в заголовках.

Активне використання лексем із переносним негативним значенням активізовано в мові української періодики під дією позамовних чинників. Ці лексеми орозмовлюють публіцистику. Тематичні групи слів із переносним значенням відкриті до наповнення, тому потребують подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Навальна М. І. Динаміка лексики української періодики початку ХХІ ст. : [монографія] / М. І. Навальна. – К., Інститут української мови ; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – 328 с.
2. Васильєва А. Н. Газетно-публицистический стиль / А. Н. Васильєва. – М. : Русский язык, 1982. – 198 с.
3. Голікова Н. С. Етикет і культура мовного спілкування у вищій школі : [навч.-метод. посіб.] / Н. С. Голікова, І. С. Попова ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара, ф-т укр. й інозем. філології та мистецтвознав., Обл. центр історії та розвитку укр. мови. – Д. : Вид-во ДНУ, 2009. – 157 с.
4. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець ХІХ–початок ХХ ст.) / М. А. Жовтобрюх ; АН УРСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1970. – 304 с.

5. Линник Н. В. Вживання зниженої лексики у мові друкованих засобів масової інформації та її вплив на норми літературної мови / Н. В. Линник // Культура народів Причорномор'я. – 2004. – № 49, Т. 2. – С. 65–67.
6. Масенко Л. Т. Мова і політика / Л. Т. Масенко. – К. : Соняшник, 1999. – 100 с.
7. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1993. – 248 с.
8. Сербенська О. А. Нові тенденції у мові сучасної преси / О. А. Сербенська. – К. : Наук. думка, 1998. – 106 с.
9. Сербенська О. А. Мова газети і мовотворчість журналіста в аспекті соціально-культурного розвитку суспільства : дис. д-ра філол. наук / Сербенська Олександра Антонівна ; Львівський ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 1992. – 419 с.
10. Словник української мови : В 11-и т. / [ред. кол. : І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Бусел]. – К. : Ірпін'я : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

References

1. Navalna M. I. (2011). *Dynamic of vocabulary of Ukrainian periodicals in the beginning of XXI century*. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy ; Vydavnychi dim Dmytra Buraho (in Ukr.)
2. Vasyleva A. N. (1982). *Newspaper-publicist style*. Moscow: Russkyi yazyk (in Rus.)
3. Holikova N. S., Popova I. S. (2009). *Etiquette and culture of speech communication at high school*. Dnipropetrovsk : Vyd-vo DNU (in Ukr.)
4. Zhovtobriukh M. A. (1970). *The language of Ukrainian periodicals (the end of XIX – the beginning of XX century)*. Kyiv : Naukova dumka (in Ukr.)
5. Lynnyk N. V. (2004). The use of reduced vocabulary in language of print media and its impact on the norms of literary language. *Kultura narodov Prychornomoria (The culture of the people of Black Sea Coast)*, 49, 65–67 (in Ukr.)
6. Masenko L. T. (1993). *The language and the policy*. Kyiv: Soniashnyk (in Ukr.)
7. Ponomariv O. D. (1993) *The style of the modern Ukrainian language*. Kyiv: Lybid (in Ukr.)
8. Serbenska O. A. (1998) *New trends in the language of modern press*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.)
9. Serbenska O. A. (1992) *The language of newspapers and journalist' linguistic creativity in terms of socio-cultural development of society* (Doctoral thesis, Ivan Franko University, Lwiw, Ukraine)
10. The dictionary of Ukrainian language (1970–1980) (T I–XI). Kyiv: Naukova dumka
11. Busel V. T. (2005) *The big dictionary of Ukrainian language*. Irpin: VTF «Perun»

KALUZHYNska Yulia Volodymyrivna,

Post-graduate Student of Department of Documentation, SHEE Grygoryi Skovoroda State Pedagogical University in Pereyaslav-Khmelnytskyi,
e-mail: d.yulya.w@yandex.ua

EXPANDING OF USING OF LEXEME WITH A FIGURATIVE SENSE TO SHOW NEGATIVE ACTION AND PROCESSES (BASED ON THE LANGUAGE OF UKRAINIAN PERIODICALS)

Abstract. Introduction. *The language of mass media reacts most actively to the processes in lexical-semantic structure of modern Ukrainian language. It is characterized by saving and selection of linguistic means, shortness of presentation both with the informative load, using of emotionally expressive vocabulary.*

For the purpose of the emotional impact on the recipient, the expression of evaluation and the attitude to some of the processes in society, the authors are actively using words with a figurative sense.

For modern Ukrainian periodicals significant is figurative use of terms from various subjects to characterize the realities of political life in Ukraine.

Journalistic text, except the actual informational function, aims to influence certain aspects of perception of communication recipient, on his emotional and intellectual sphere, to encourage certain activities. The most significant mean of creating of journalistic text is the vocabulary used in the figurative sense.

Purpose. *Because of the liberalization and democratization of society, newspaper texts become more "relaxed". To influence the reader, the authors of the articles frequently use words with figurative sense to create in their texts certain value judgments. The purpose of this article is to study lexeme with figurative sense in the language of printed mass media and to classify them by the sphere of using and theme.*

Results. *Because of the unstable social and political situation in the country, in the language of the mass media the using of words with figurative negative sense for indicating social processes was actualized.*

The lexeme with figurative sense negatively characterize the behavior of those in power, the oligarchs and political processes taking place in the country.

Since the newspaper texts are intended not just to convey the information to the reader, but also to cause a reaction, the using of words with figurative negative sense is an important stylistic device.

The using of lexeme with figurative sense provides texts of periodicals emotional coloration, making those that attract the reader's attention, and form a negative attitude to certain Ukrainian realities.

Originality. *Except the negative processes in the country, in newspapers actively develop the theme of Ukraine's relationship with Russia. Since our country is at war with a neighboring country, so the articles mainly have negative connotations, and therefore the words used in a figurative sense have clearly negative marking.*

Without journalists' attention remains as well Ukrainian economic sphere. The processes associated with money and rising of prices are criticized the most. These processes also convey through words with figurative sense.

Conclusion. *Thus, in the language of modern print mass media the words with figurative sense, that have a negative connotations are widely used. Such lexical units provide the language of modern Ukrainian periodicals emotional coloring. They are used with both well-known figurative sense and new one, uncommitted in dictionaries. The words with figurative sense dominate in the texts of socio-political, economic and military subjects.*

Надійшла до редакції 15.02.2016

Прийнято до друку 26.02.2016

УДК 811.161.2'373

ТАРАН Алла Анатоліївна,

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри українського мовознавства і
прикладної лінгвістики Черкаського
національного університету імені Богдана
Хмельницького

e-mail: alla_taran@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ УСТАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Обґрунтовано тенденції стабілізації нової лексики, окреслено чинники, що зумовлюють оновлення мови, поповнення її ресурсів, зміни в мовній нормі. Для з'ясування статусу в системі мови та в мовній практиці, прогнозування їхньої стійкості запропоновано поняття «функціональний потенціал інновації» – сумарний показник парадигматичних (ієрархічних, гіперо-гіпонімічних), епідигматичних (дериваційних та асоціативних) і синтагматичних (комбінаторних) відношень інновації в системі мови й у тексті, її номінаційної та комунікативної активності.

Ключові слова: *мовна динаміка, інновація, функціональний потенціал інновації, неосемантизм.*

Постановка проблеми. Активна соціодинаміка сьогодення зумовлює лінгводинаміку. Доказом цього є значна кількість уживаних у суспільній мовній практиці слів, ще не засвідчених нормативними загальномовними словниками. Інновації репрезентують прагматичні й стилістичні зміни в нормах усної та писемної комунікації, вплив на них контактів з іншими мовами. Саме сучасна мовна практика уявляє важливий матеріал для роздумів про тенденції розвитку українського лексикону, про взаємодію різних джерел, способів і засобів його оновлення та поповнення.

Лексичні інновації різних типів (новотвори, неозапозичення, неосемантизми, неографізми), з одного боку, виявляють різні джерела й способи оновлення української